

УДК 378.22:378.4(477)«.../1917»

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СКЛАД ХАРКІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ (1900-1917 РОКИ)

Таможська І.В.

Харківський державний автотранспортний коледж

У статті досліджено еволюцію науково-педагогічних кадрів у Харківському університеті в період 1900-1917 рр. Висвітлено організаційно-методичну діяльність університету щодо відбору кандидатів на вакантні кафедри факультетів. Визначена провідна роль приват-доцентури в науково-педагогічному добробку навчального закладу. Підкреслено, що приват-доценти надали неабиякий інформаційно-науковий імпульс навчальному процесу на факультетах.

Ключові слова: Харківський університет, науково-педагогічні кадри, науково-педагогічна діяльність, приват-доценти.

Постановка проблеми. Історико-педагогічна спадщина минулого має практичну цінність для підготовки науково-педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах України, адже такі знання дають можливість знайти ефективні шляхи підвищення їхнього наукового, фахового та методичного рівня.

Аналіз останніх досліджень. Еволюцію науково-педагогічних кадрів в університетах України другої половини XIX – початку XX століття вивчали такі вчені, як П. С. Берзін, Н. В. Давидова, Н. М. Дем'яненко, А. П. Дмитренко, І. С. Даченко, Г. В. Додонова, З. І. Зайцева, Г. Касьянов, І. В. Костенко, О. Є. Іванов, І. І. Киричок, В. Г. Кремень, С. М. Куліш, Н. М. Левицька, О. Є. Музичко, С. І. Посохов, І. Ю. Регейло, С. П. Стельмах, С. Г. Черняк, М. О. Шип та інші.

Мета – висвітлити еволюційний розвиток науково-педагогічних кадрів у Харківському університеті в період 1900-1917 рр.

Виклад основного матеріалу. Викладачів із дипломами магістрів та докторів наук у Харківському університеті не вистачало. На початку 1904 р. науково-педагогічний склад навчального закладу був таким: ординарні професори – 56, ординарні понадштатні професори – 2, виконуючий обов'язки ординарного професора – 1, екстраординарні професори – 11, виконуючі обов'язки екстраординарних професорів – 11, екстраординарний понадштатний професор – 1. Чисельність приват-доцентів складала 57 осіб. В 1905 р. ситуація змінилася: ординарних професорів залишилося 56, але 23 із них були понадштатними. Екстраординарних професорів стало 23, із яких 10 мали статус понадштатних. Збільшилася кількість виконуючих обов'язки екстраординарних професорів до 16 осіб (тільки за 1904 рік екстраординарними професорами або виконуючими обов'язки стали 5 приват-доцентів). Деякі приват-доценти переходили до інших навчальних закладів. Наприклад, В. І. Зарубін перейшов до Новоросійського університету на кафедру нашкірних і сифілітичних хвороб, П. М. Лашенков став екстраординарним професором кафедри гігієни Томського університету, А. О. Потєбня (кафедра ботаніки) – вчителем Рильської жіночої гімназії. 6 приват-доцентів поповнили «лави» викладачів Харківського університету, а в 1906 р. – 7 приват-доцентів. В 1904 р. за кордоном перебувало 7 приват-доцентів і 6 професорів, в 1906 р. –

7 приват-доцентів і 14 професорів. В 1904 р. по 10 вакантних кафедрах читали лекції 5 приват-доцентів і 5 професорів. В 1906 р. на 6 вакантних кафедр працювали 4 приват-доценти і 1 заслужений ординарний професор. В 1908 р. на 13 вакантних кафедрах викладали 5 приват-доцентів і 8 професорів [1, с. 3-7; 2, с. 6-7; 3, с. 7].

Якщо в Московському університеті станом на 1907 р. чисельність приват-доцентів значно перевищувала кількість професорів (252 і 90 відповідно), то в Харківському їх було майже порівну.

На юридичному факультеті Харківського університету на початку 1909 р. склалася складна ситуація. 12 лютого 1909 р. декан факультету доповів ректору, що факультет повинен мати 4 екстраординарних і 11 ординарних професорів, а фактично є 3 ординарних і 10 виконуючих обов'язок екстраординарних професорів. Кафедру римського права очолював з 1903 р. колишній приват-доцент Ярославського Демидівського юридичного ліцею С. П. Ніконов, який мав високий рівень фахової підготовки (закінчив Казанський університет із золотою медаллю, протягом трьох років відвідував юридичні семінари в Берліні). Тому керівництво університету було впевнено, що навчальний процес організовано за навчальним планом. Але в 1909 р. С. П. Ніконов перейшов до Новоросійського університету на посаду ординарного професора [4, а. 59 зв., 200-215, 329; 5].

Станом на 1909 р. Харківський університет мав 84 професорів і 53 приват-доцентів (для порівняння: у Московському університеті в 1907 р. нараховувалося 90 професорів і 252 приват-доценти).

Професори, як і приват-доценти, вели необов'язкові навчальні курси, але серед останніх таких осіб було більше. Так, В. І. Талієв читав для студентів III-IV курсів такі необов'язкові предмети: «Еволюційна теорія» (2 год. щотижня), «Біологія рослин» (1 год. щотижня), а також проводив практичні заняття з біології рослин (1 год. щотижня). Курс М. С. Бокаріуса «Судова медицина», що читався на юридичному факультеті, та курс О. О. Попова «Судова психологія» теж не вважалися чомусь обов'язковими. Деякі приват-доценти (В. І. Сяйвицький, Л. Я. Таубер та О. О. Алексєєв) разом із професорами організовували та проводили науково-допоміжні семінари (цивілістичний, криміналістичний, державних наук) [6, а. 23; 7, с. 34-37].

За 1910 р. Харківський університет поповнився 11, за 1911 р. – 7, за 1912 р. – 10 приват-доцентами, деякі з них стали виконуючими обов'язки екстраординарних професорів або екстраординарними професорами. Іноді керівництву університету доводилося екстрено призначати їх викладати обов'язкові навчальні курси. Причиною такого рішення слугував перехід професорів до інших університетів або їх смерть. Так восени 1911 р. приват-доцент Д. А. Рожанський почав вести на кафедрі фізики й фізичної географії метеорологію, а також став завідуючим магніто-метеорологічним кабінетом і відповідною станцією. Таке рішення було прийняте у зв'язку з передчасною смертю виконуючого обов'язки екстраординарного професора Є. О. Роговського. Д. А. Рожанський заклав основи викладання сучасної фізики (активно використовував на лекціях метод демонстрування, висвітлював актуальні наукові проблеми). З 1914 р. він обіймав посади професора і завідувача кафедри фізики і фізичної географії. Харківський період його наукової діяльності був плідним. В 1914–1915 рр. вийшли друком такі його книги: «Электрические лучи», «Электрические колебания м волны» у двох частинах та низка фундаментальних праць. Його вважають основоположником Харківської університетської наукової школи [8, с. 10–17].

З 1913 р. асистентом і приват-доцентом кафедри патологічної хірургії Харківського університету став Б. Г. Шарецький – майбутній керівник медичної служби Війська Польського [9].

Гострі дебати виникли на засіданні вченої ради 28 жовтня 1913 р. (не стихли й після неї) щодо виборів кандидатури на кафедру російської історії. Адже мова йшла не про конкурс, а рекомендацію професором Д. І. Багалієм приват-доцента В. І. Веретеннікова, а В. І. Саввою – приват-доцента Петербурзького університету М. В. Ключкова. Суперечки були тривалими і напруженими [10, с. 227–229; 11].

Прихильники вибору М. В. Ключкова та критики наукового доробку В. І. Веретеннікова в основному належали до групи так званих «правих». А. С. Вязигін відмічав, що аудиторія під час проведення лекцій М. В. Ключковим переповнена, тому йому доводилося записувати на заняття не всіх бажаючих студентів. Акцентував увагу на тому, що до Харкова М. В. Ключков переїхав з науковою метою, хоча в Санкт-Петербурзі працював у 3 навчальних закладах Санкт-Петербурзький університет, Олександрівський ліцей і Психоневрологічний інститут) та читав Бестужевські курси і, відповідно, мав винагороду. А. С. Вязигін зауважив, що науковець виступає проти політики у вищих навчальних закладах. Професори О. Л. Погдин і В. І. Савва вважали, що В. І. Веретенніков не знає історії Росії Допетровського періоду. Таке зауваження було неприйнятним, адже він не зміг би написати магістерську роботу «История тайной канцелярии Петровского времени», не вивчивши історії попереднього періоду. Рішення Міністерства народної освіти було компромісним: взяти і М. В. Ключкова, і В. І. Веретеннікова на кафедру російської історії. Але в 1914 р. останній перейшов до Московського, потім до Санкт-Петербурзького та до Саратовського університетів. Утім в 1920 р. повернувся до Харкова [12, с. 77–79; 13, с. 108–111].

В 1905 р. І. С. Продан захистив магістерську дисертацію «О памяти. Психологическое исследование» обсягом 618 сторінок (у двох томах) в Університеті Св. Володимира. Її досить високо оцінили професори О. М. Гіляров та Г. І. Челпанов. Лише після цього 1 липня 1906 р. він став приват-доцентом кафедри філософії Харківського університету. Однак у 1913 р. на вакантну кафедру філософії було вибрано не його, а приват-доцента Санкт-Петербурзького університету В. М. Карінського, бо у нього була протекція в столиці [14, с. 351–364].

На початок 1914 р. з 55 кафедр університету 16 вважалися вакантними, хоча викладання на них, звичайно, велося. Вакансій не існувало тільки на медичному факультеті, який мав найбільшу кількість приват-доцентів. За 1913 р. було захищено 8 докторських і 5 магістерських дисертацій. В університет було прийнято 6 нових приват-доцентів. Приват-доцента Мюнхенського університету Г. О. Семека-Максимовича (був доктором права Гейдельберзького університету) взяли на кафедру історії римського права. Але Міністерство народної освіти не дало йому дозволу на читання догматів римського права (6 год. щотижня), хоча на той час приват-доценти не мали перешкод для цього. У Санкт-Петербурзі вважали, що цей курс повинен вести ординарний професор Санкт-Петербурзького університету Д. Д. Грім, але той відмовився. Отже, через невизнання владою іноземного вченого ступеня Г. О. Семеки-Максимовича, а також через відмову Д. Д. Гріма, кафедра римського права залишалася вакантною. Довелося вести заняття професору С. Є. Сабініну (3 год. щотижня) і приват-доценту В. І. Сливицькому (3 год. щотижня). 5 років працював на кафедрі російської мови і словесності приват-доцент М. М. Дурново – майбутній академік Білоруської Академії наук. Протягом 14 років залишався в статусі приват-доцента, хоча мав до 1907 р. широку популярність як новатор-мовознавець. В 1909 р. М. М. Дурново міг одержати статус екстраординарного професора Московського університету, але свідомо поступився приват-доценту Д. М. Ушакову, хоча мав на той час більше 30 наукових статей. Творчу активність не припиняв і в Харківському університеті: лише за 1913 рік вийшли 4 наукові статті, 3 статті було подано до друку, 3 праці були в процесі роботи. Разом із М. М. Соколовим і Д. М. Ушаковим входив до складу Московської діалектологічної комісії, що займалася опрацюванням діалектичної карти російської мови в Європі (1915 р.). Члени комісії виділили три наріччя в українській мові (північне, південне та карпатське) [15, с. 35–36, 129–131].

Виконуючим обов'язки екстраординарного професора кафедри слов'янської філології став приват-доцент С. М. Кульбакін. Міністр народної освіти В. Г. Глазьев зобов'язав його захистити докторську дисертацію не пізніше, ніж через 3 роки. Від участі в конкурсі були відсторонені вчитель французької мови Р. К. Гутман (з міста Пскова) і вчитель гімназії Ф. Ржига (з Нижнього Новгорода). Перевагою С. М. Кульбакіна було те, що його магістерську дисертацію «К истории и диалектике польского языка» 1903 р. було відзначено премією імені О. О. Котляревського

[16, а. 140-144, 163-164 зв.]. В 1908 р. захищена ним докторська дисертація «Охридская рукопись Апостола конца XII в.» була відмічена премією імені М. М. Ахматова.

Не завжди заповнення вакансій відбувалося шляхом конкурсів, запрошень і рекомендацій. Якщо тривалий час кафедра була вакантною, то рішення приймало Міністерство народної освіти або попечитель округу. Наприклад, у червні 1909 р. попечитель П. Е. Соколовський перевів приват-доцента Юр'ївського університету І. М. Ендзеліна до Харківського університету на кафедру порівняльного мовознавства й санскритської мови. Ян Марцевич (Іван Мартинович) Ендзелінс (Екдзеліс) вів вступ до мовознавства, порівняльну граматику індоєвропейських мов, порівняльну граматику германських мов, викладав пруську, литовську, стародавню ісландську, стародавню вірменську, стародавню ірландську, готську мову та інші курси. В 1912 р. захистив докторську дисертацію, у якій дослідив спільне й особливе в розвитку балтійських та слов'янських мов.

На педагогічному з'їзді Харківського навчального округу (червень 1916 р.) з доповідями виступали приват-доценти університету В. П. Гарсев та А. М. Покровський. В. І. Талієв критикував догматичні методи викладання природознавства в школах, що не розвивали аналітичних і синтетичних здібностей учнів, погано знайомили з природою [17, с. 4-5]. Разом з приват-доцентом А. О. Потєбнею він був делегований на з'їзд представників ботанічних установ у Петрограді. Приват-доцент М. П. Красовський і професор М. О. Валяшко запропонували керівництву митниці не знищувати конфіскований на кордоні з Персією та Туркестаном опіум, а передавати його до Фармацевтичної лабораторії університету. Там з нього можна було б виготовляти тинктури, екстракти, порошки, а потім виділяти з них алкалоїди. Незважаючи на крихітне приміщення фармацевтичної лабораторії, М. П. Красовський у 1915 р. приготував для університетської аптеки 75 л. азоту, 13 різновидів лікарських засобів. Для ветеринарів він зробив до 1 тис. доз препарату «аніл-арсин», разом з провізором Г. П. Акимовим розробив ще 4 види лікарських засобів [18, с. 55-56].

За дорученням Південного бюро Головного артилерійського управління М. П. Красовський провів обстеження заводів хімічної індустрії, підготувавши відповідний висновок. Разом з М. О. Валяшком він на початку 1917 р. виїхав до Москви, потім до Петрограду, щоб замовити необхідне обладнання, а також ліки для фармацевтичної лабораторії Харківського університету. У Москві відвідували хіміко-фармацевтичні підприємства, лабораторію галенових препаратів і склад Земського союзу, у Петрограді – Гірничий завод, Експериментальні заводи Військово-хімічного комбінату, Центральну лабораторію Військового відомства. Але жодне з підприємств не погодилося взяти замовлення університету, тому що бракувало матеріалів. Через посла Швеції в Російській імперії спробували зробити замовлення на шведському заводі, але й там їм було відмовлено. Через Сільськогосподарське товариство направили замовлення до США, але це результату не дало. 8-9 січня М. О. Валяшко та М. П. Кра-

совський були присутніми на нараді Військово-хімічного комітету і на засіданні Комісії природних виробничих сил Російської академії наук та представників військово-хімічного комітету. 10 січня 1917 р. комісія обговорювала питання організації науково-дослідних інститутів. У Москві вони взяли участь у нараді представників фармацевтичних товариств [19, с. 10-12].

Збільшення чисельності студентів та сторонніх слухачів впливало на рівень педагогічного навантаження. Якщо в 1898/1899 навчальному році на одного викладача припадало 13 студентів, то в 1913/1914 – 27, а в 1917 р. – 34 особи. Станом на 1917 р. Харківський університет нараховував 76 приват-доцентів, із яких за останній рік 9 було прийнято на службу. Незважаючи на складне соціально-політичне становище, більшість приват-доцентів займалася науковою роботою. Наприклад, І. І. Філевський опублікував у газеті «Южный край» 11 наукових статей, О. В. Палладін – 5 наукових праць з порівняльної фізіології та гістології, А. Л. Рейнгард – 3 роботи з морфології рослин (кафедра географії). Заняття на цивільничному семінарі проводили приват-доценти В. І. Сливицький, В. І. Серебровський і Г. О. Семека-Максимович. На цьому семінарі (на початку 1917 р.) було розглянуто 7 дипломних робіт. У фізико-хімічній лабораторії, якою керував приват-доцент Г. І. Петренко, студентами виконано 7 експериментальних наукових праць з електрохімії. Було відновлено на посаду приват-доцента Г. Ю. Тимофєєва, якого раніше звільнили за політичними мотивами (кафедра хімії). Але він перейшов екстраординарним професором до Катеринославського гірничого інституту [19, с. 3, 9, 21-28].

Більше 10 років (з 1908 до 1917) в Харківському університеті не захищалися дисертації з російської історії. Із загальної історії за 2 роки захистилося троє осіб: Л. М. Беркут (професор Варшавського університету), О. І. Покровський і М. С. Голдін. Як вважав професор В. І. Савва, складним залишався магістерський іспит із російської історії, адже треба було добре засвоїти загальний курс, щоб відповісти на велику кількість запитань. Спочатку здобувач протягом 1,5-2,0 годин відповідав на поставлені запитання, пов'язані з історією Стародавньої Русі та Московської держави, потім – з історії XVIII-XIX століття [20, с. 179-180].

У зв'язку з тим, що до армії протягом 1915-1917 рр. була направлена частина викладачів, 7 жовтня 1917 р. ректор Харківського університету І. В. Нетушил був вимушений змінювати завідуючих кафедрами. Зокрема, приват-доцент Г. В. Валяшко став завідуючим кафедри оперативної хірургії з топографічною анатомією. На юридичному факультеті історію римського права з 15 вересня 1917 р. почав вести приват-доцент Г. О. Семека-Максимович. Учена рада також погодилася, щоб приват-доцент Д. М. Іванцов читав необов'язковий навчальний курс «Капіталізм і землеробство» (1 год. щотижня), а також практичні заняття з теорії цінності та розподілу (2 год. щотижня). Було введено в навчальний процес університету рекомендований навчальний курс приват-доцента В. С. Серебровського «Основные принципы организации «головного

суда» (2 год. щотижня). 28 вересня 1917 р. вчена рада дозволила професору Петроградського університету, селатору В. М. Гордону викладати спецкурс «Вексельне право» (2 год. щотижня) і проводити практичні заняття цивільного права (2 год. щотижня). Але в жовтні 1917 р. з Міністерства народної освіти надійшов запит ректору щодо кандидатури В. М. Гордона. Цікавилися, яким чином він може вести заняття, якщо обіймає посаду ординарного професора Петроградського університету [21, а. 6 зв., 25-31; 22, с. 326].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, основним джерелом заповнення вакансій у Харківському університеті став інститут приват-доцентури. Приват-доценти на-

дали неабиякий інформаційно-науковий імпульс навчальному процесу університету в період 1863-1900 рр. Більшість із них притримувалася незалежної думки, над ними не тяжіли авторитети. Приват-доценти мали здатність до продуманої критичності, про що свідчать наукові праці. Але мало місце як об'єктивного, так і необ'єктивного ставлення до кандидатів на приват-доцентуру під час виборів на вакантні кафедри, зокрема щодо оцінки їхнього наукового досвіду, якості пробних лекцій.

Перспективними для подальшого наукового пошуку є питання вивчення науково-педагогічної діяльності приват-доцентів у Новоросійського університету (1884-1900 рр.).

Список літератури:

1. Отчёт о состоянии и деятельности Императорского Харьковского университета за 1904 год // Записки Императорского Харьковского университета. – 1905. – Кн. 2. – С. 1-210.
2. Отчёт о состоянии и деятельности Императорского Харьковского университета за 1906 год // Записки Императорского Харьковского университета. – 1908. – Кн. 3-4. – С. 1-139.
3. Отчёт о состоянии и деятельности Императорского Харьковского университета за 1908 год // Записки Императорского Харьковского университета. – 1909. – Кн. 2. – С. 1-165.
4. Дело о профессорах и вакантных кафедрах Харьковского университета // РДІА в СПб., ф. 733, оп. 154, спр. 329. – 736 арк.
5. Московкин В. М. Дореволюционный Харьков: улица Губернаторская и люди, с ней связанные / В. М. Московкин // Новый коллегіум (Харків). – 2013. – № 1. – С. 85-92.
6. Проект обозрения преподавания предметов и распределения лекций и практических занятий по физико-математическому факультету Императорского Харьковского университета на 1909-1910 академический год // Архів історії ХНУ імені В. Н. Каразіна. – Ф. 1, оп. 3, п. 3. – 23 арк.
7. Отчёт о состоянии и деятельности Императорского Харьковского университета за 1910 год // Записки Императорского Харьковского университета. – 1911. – Кн. 3. – С. 1-182.
8. Отчёт о состоянии и деятельности Императорского Харьковского университета за 1911 год // Записки Императорского Харьковского университета. – 1912. – Кн. 3. – С. 1-176.
9. Zychowicz G. General Boleslaw Szarecki, 1874-1960 / G. Zychowicz. – Warszawa, 1988. – 184 s.
10. Куліш С. М. Традиції та новації у процесі підготовки науково-педагогічних кадрів Харківського університету у ХІХ – на початку ХХ століття: монографія / С. М. Куліш. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013 – 552 с.
11. Чухлій С. О. Историк Михайло Васильович Ключков (1877-1952): життєвий шлях та творча спадщина / С. О. Чухлій. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 188 с.
12. Дело об избрании историко-филологическим факультетом Императорского Харьковского университета 28 октября 1913 г. профессора по кафедре русской истории // Записки Императорского Харьковского университета. – 1914. – Кн. 1. – С. 41-83.
13. Замечания М. Ключкова на труды В. Ключевского // Записки Императорского Новороссийского университета историко-филологического ф-та (Одесса). – 1910. – Вып. 2. – С. 108-111.
14. Абашник В. А. Философия в Харьковском университете: история институций, трудов и персоналий (1804-1920): дисс. на соискание науч. степени доктора философ. наук: спец. 09.00.05 – история философии / В. А. Абашник. – Х., 2015. – 483 с.
15. Отчёт о состоянии и деятельности Императорского Харьковского университета за 1913 год // Записки Императорского Харьковского университета. – 1914. – Кн. 1. – С. 1-196.
16. О замещении кафедр // РДІА в СПб., ф. 733, оп. 152, спр. 61. – 179 арк.
17. Ежедневник педагогического съезда Харьковского учебного округа по вопросам среднего образования (Харьков). – 1916. – № 4. – 6 с.
18. Отчет о состоянии и деятельности Императорского Харьковского университета за 1915 год // Записки Императорского Харьковского университета. – 1916. – Кн. 1. – С. 1-112.
19. Сокращенный отчет о деятельности Харьковского университета за 1917 год. – Х., 1918. – 62 с.
20. Ключков М. Учёно-историческая жизнь Харькова / М. Ключков // Русский исторический журнал (Пг.). – 1917. – № 1-2. – С. 178-184.
21. О профессорах Харьковского университета // РДІА в СПб., ф. 733, оп. 226, спр. 248. – 34 арк.
22. Профессорско-преподавательский корпус российских университетов в 1884-1917 гг.: Исследования и документы / Научн. ред. М. В. Грибовский, С. Ф. Фоминых. – Томск: Изд-во Томского ун-та, 2012. – 372 с.

Таможская И.В.

Харьковский государственный автотранспортный колледж

НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ СОСТАВ ХАРЬКОВСКОГО УНИВЕРСИТЕТА (1900-1917 ГОДА)

Аннотация

В статье исследована эволюция научно-педагогических кадров в Харьковском университете в период 1900-1917 гг. Освещена организационно-методическая деятельность университета по отбору кандидатов на вакантные кафедры факультетов. Определена ведущая роль приват-доцентуры в научно-педагогическом наследии учебного заведения. Подчеркнуто, что приват-доценты предоставили большой информационно-научный импульс учебному процессу на факультетах.

Ключевые слова: Харьковский университет, научно-педагогический кадры, научно-педагогическая деятельность, приват-доценты.

Tamozhska I.V.

Kharkiv State Motor Transport College

FACULTY STAFF AT THE KHARKIV UNIVERSITY (1900-1917)

Summary

The evolution of academic staff at the Kharkiv University during 1900-1917 is investigated in the article. The organizational and methodical activities of the university to select the candidates for vacant departments of faculties are described. The leading role of private-docents in the scientific and pedagogical heritage of educational institution is defined. It is emphasized that private-docents provided a big information and scientific impulse for process at faculties.

Keywords: Kharkiv University, scientific and pedagogic staff, scientific and pedagogic activity, privat-associate professors.